

מִי דַעַת

ההלכה השבועית מבית לימודי דעת / מאת הרב ד. אוסטרוף שליט"א
הלכות אלו היו למראה עיניו של הגר"מ שטרנבוך שליט"א.

הערה: אין ללמוד הלכה למעשה מתוך גליון זה. בכל שאלה יש להיוועץ במורה הוראה.

הדשא משום שרוצה שיצמח יפה, והדבר אסור מן התורה שהרי זה "פסיק רישא דניחא ליה". אבל אם אין הגינה שלו או של אוהבו, אלא של אדם אחר, א"כ לא איכפת לו במה שמתייפה הגינה הזאת, והדבר תלוי במחלוקת שכתבנו לעיל בדין של "פסיק רישא דלא ניחא ליה", שיש מתירין אבל הרבה פוסקים אוסרים זאת. [בגינה ציבורית יש להסתפק אם זה נחשב ל"ניחא ליה" או לא. שס"ס הרי נהנה מזה שהגינה נראית יפה].

והנה כל מה שכתבנו הוא לענין נטילת הידיים או שטיפתם ע"ג הדשא. אך הרמ"א⁵ כותב, שטוב להחמיר שלא לאכול בגינות, מפני שאף אם נוטל ידיו בתוך הבית, קשה להיזהר שלא ישפכו מים מהשולחן וכדו', ויכול לבוא לידי איסור. אך כ"ז באופן שמתמש בסעודה זו עם מים, אבל אם אינו משתמש עם מים בסעודה זו כלל, שנוטל ידיו וגם שותה בתוך הבית, הדבר מותר⁶.

וצריך לדעת, שכל זה דווקא באופן שיש עירוב סביב הגינה ואין בעיה של איסור הוצאה, אבל במקום שאין עירוב, יש להיזהר בזה מאד.

האם מותר להעביר אגרטל עם פרחים ממקום למקום?

אגרטל עם פרחים אינו מוקצה⁷, משום שהפרחים מוכנים לקישוט הבית וגם רגילים להעבירם ממקום למקום. ומשום כך, מותר להעביר בשבת אגרטל עם פרחים ממקום למקום.

יש לי חצר גדולה עם דשא ואני רוצה לאכול שם את סעודת השבת, האם יש איזה בעיה בדבר?

ישנם כמה בעיות בדבר, ויתבאר להלן.

ראשית, יש איסור ליטול את הידיים או לשוטפם ע"ג הדשא, משום שע"י כן הוא משקה את הדשא¹, והדבר אסור משום איסור "זורע", שהשקיית צמחים מועילה להם לצמוח². ועוד יש בזה ג"כ איסור "חורש"³, שע"י השקיית הקרקע היא מתרפה שזוהי מהותה של פעולת החרישה.

אמנם, יש בזה חילוק בין גינה שלו או של אוהבו, לגינה של אדם אחר⁴. שהנה באופן זה שנוטל את ידיו ע"ג הדשא, הרי אינו מתכוון להשקיית הדשא, אך בכל זאת הדבר אסור משום שזה "פסיק רישא", פירוש שבאופן שברור שתיעשה כאן מלאכה האסורה בשבת אין היתר במה שלא מתכוון לזה, וכאן הרי ברור שמשקה את הדשא.

אך בדין "פסיק רישא" ישנו חילוק, שאם נוח לו במה שנעשתה המלאכה ["פסיק רישא דניחא ליה"], הדבר אסור מן התורה אף שאינו מתכוון לעשיית המלאכה. אבל אם אין נוח לו ולא איכפת לו במלאכה שנעשתה, יש פוסקים המתירים לעשות זאת לכתחילה, אף שברור שתיעשה המלאכה, כיון שאינו מתכוון לזה ולא ניחא ליה. אבל הרבה פוסקים אוסרים זאת לכתחילה.

ומשום כך, בנידון שלנו בנטילת ידיים על גבי הדשא, אם הגינה שלו או של אוהבו, א"כ נוח לו בהשקיית

¹ שר"ע סימן של"ו סעיף ג'.

² מ"ב ס"ק כ"ו.

³ מ"ב שם, ועיין שעה"צ ס"ק י"ח שמביא דעות בזה.

⁴ עיין כל זה במ"ב ס"ק כ"ז.

⁵ סימן של"ו סעיף ג'.

⁶ לשון הרמ"א שלא לאכול בגינות "אם ישתמש שם עם מים".

⁷ שמירת שבת כהלכתה ח"א פרק כ"ו סעיף כ"ה.

פרחים או ענפים שנפלו מהאגרטל האם מותר להחזירם בשבת?

ישנו חילוק בין פרחים לענפי אילנות וכדו'. שפרחים שיכולים ללבלב או להיפתח יותר ע"י נתינתם בתוך מים⁸, אסור לעשות זאת בשבת, משום איסור "זורע". ואפילו באופן שהיו הפרחים בתוך המים כבר מערב שבת ונפלו בשבת, אסור להחזירם אל המים בשבת, מחמת איסור זורע, שגורם להם לצמוח יותר⁹.

אבל ענפי אילנות וכדו', שאינם גדלים או פורחים יותר כשנתינים בתוך מים. תלוי בזה: שאם היו במים כבר מערב שבת ונפלו בשבת, מותר להחזירם למים בשבת, משום שאינו עושה בזה שום איסור, שהרי אינם עתידים לצמוח יותר ע"י שנמצאים בתוך מים.

ואם לא היו במים מערב שבת, אסור ליתנם במים בשבת, שאע"פ שאין בזה איסור "זורע", אסרו זאת חז"ל משום איסור טירחה בשבת¹⁰. אמנם אם הביאו לו ענפים אלו בערב שבת, ולא נתנם אז במים מפני ששכח לעשות כן, אפשר להקל ליתנם במים בשבת, אף כשלא היו במים מערב שבת. ודווקא אם מוכן לו כבר כלי עם מים אבל אסור להכין כלי עם מים לצורך זה¹¹. ונראה, שלומר לגוי ליתן את הענפים האלו במים, מותר, אפי' באופן שקיבל את הענפים בשבת, או שבכוונה לא נתנם במים מערב שבת¹².

האם מותר להוסיף או להחליף מים באגרטל בשבת?

אסור בשבת להחליף מים באגרטל, ואפילו להוסיף מים ג"כ אסור, בין באגרטל עם פרחים ובין באגרטל עם ענפי אילנות וכדו'¹³. והטעם, באגרטל עם פרחים אסור להחליף המים מאותו הטעם שאסור ליתנם בתוכם

⁸ וצ"ע מה הדין בפרחים שכבר נפתחו לגמרי. שמירת שבת כהלכתה שם הערה צ"א.

⁹ סימן של"ו סעיף י"א ברמ"א ומ"ב ס"ק נ"ד.

¹⁰ מ"ב שם.

¹¹ שעה"צ ס"ק מ"ח, ועי"ש מ"ב ס"ק נ"ד.

¹² והטעם, משום שיש פוסקים הסוברים שאף ליהודי מותר ליתן ענפים אלו במים בשבת, גם כשלא היו במים מערב שבת, וע"כ נראה שיש לסמוך ע"ז לכה"פ לענין לומר לגוי. ועי' מ"ב שם ושעה"צ ס"ק מ"ח.

¹³ מ"ב שם.

בשבת, שזה גורם להם לצמוח יותר. ובאגרטל עם ענפים וכדו' שאינם גדלים יותר כשנמצאים בתוך מים האיסור הוא משום טירחה בשבת.

וכ"ז בשבת, אבל ביו"ט מותר להוסיף מים באגרטל, אבל לא להחליפם¹⁴.

להלן טבלה לסיכום הדינים באגרטל:

יר"ט	שבת	
אסור	אסור	ליתן פרחים או ענפים שלא היו במים מערב שבת
אסור	אסור	החזרת פרחים
מותר	מותר	החזרת ענפים
מותר	אסור	הוספת מים
אסור	אסור	החלפת מים

האם מותר לשים או להוציא גרעין אבוקדו מהמים בשבת?

אסור ליתן גרעין אבוקדו במים בשביל שישריש ויצמח, משום מלאכת "זורע". וכן אסור להוציאו מן המים בשבת, משום מלאכת "קוצר"¹⁵.

האיסור להוציאו מן המים בשבת, הוא אפילו באופן שהגרעין עדיין לא השריש, שאסרו חז"ל להוציא מהאדמה זרע שניתן שם ע"מ שיצמח, אפילו כשעדיין לא השריש. והטעם בזה, משום שחששו שאם נתיר לו להוציא את הזרע כשלא השריש, יכול לבוא ולהתיר לעצמו להוציאו אף לאחר שהשריש, ולכן גזרו בזה שבכל אופן אסור להוציא את הזרע מן הקרקע¹⁶.

¹⁴ שמירת שבת כהלכתה שם סעיף כ"ו, ועי"ש הערה פ"ט.

¹⁵ שמירת שבת כהלכתה ח"א פרק כ"ו סעיף ד'.

¹⁶ שו"ע סימן של"ו סעיף ו', ומ"ב ס"ק מ'. [ועיין שמירת שבת כהלכתה שם הערה ט'].

מרכז למודי דעת

- תכנית לימודים ייחודית המסייעת ללומד להגיע לרמה גבוהה בידיעת ההלכה.
- התכנית משלבת שיעורי הלכה כתובים הנשלחים בדיוור ישיר לבתי הלומדים, שאלות סיכום וחזרה, מבחנים תקופתיים, קשר עם רבנים ותעודה.
- שיעורים בהלכות: איסור והתר, שבת, עירובין, נדה, מקואות, חופה וקידושין, אבלות.
- למודי דיינות.
- הכנה מושלמת לבחינות הסמיכה.

להצטרפות ולקבלת מידע נוסף חייגו:

03-6166340

E-mail: limd@netvision.net.il

www.limd.co.il